

СВОБОДНО ДВИЖЕНИЕ НА РАБОТЕЩИ КЪМ И ОТ БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ – КАК ТОЧНО ЩЕ СТАВА ТОВА НА ПРАКТИКА?

1. Въведение

Свободното движение на хора е една от основните свободи, гарантирани от законодателството на Общността, и включва правото да се живее и работи в друга държава-членка. Правото на свободно движение в Общността се отнася не само за работещите, но също и за други категории лица, като например студенти, пенсионери и изобщо за гражданите на ЕС. Това вероятно е най-важното право на хората, осигурено по силата на законодателството на Общността, и важен елемент както на вътрешния пазар, така и на европейското гражданство. Преместването в друга страна е важно решение и хората трябва да имат точна информация за своите права. Това Ръководство обяснява как ще се прилага свободното движение на работещите за граждани на България и Румъния след присъединяването на тези две страни към Европейския съюз през 2007 година, въз основа на преходните договорености, определени с Договора за присъединяване. Предоставен е също и списък на източници на информация в областта на свободното движение на работещи и правата на гражданите. Важно е да се отбележи, че преходните договорености се прилагат *само* за достъпа на **работещи** до трудовия пазар.

2. Преходни договорености

а) Ще мога ли да работя в друга държава-членка на ЕС след 1 януари 2007 г.?

През първите две години след присъединяването на България и Румъния, достъпът на работещи от тези две страни до трудовите пазари на държавите-членки на ЕС-25¹ ще зависи от националното законодателство и политиката на тези държави, както и от двустранните споразумения, които те имат с България и Румъния. Някои държави-членки показваха, че възнамеряват изцяло да отворят своите трудови пазари за работещи от България и Румъния. Други държави-членки на ЕС-25 смятат да наложат по-ограничен достъп, което на практика означава, че за периода, през който държавите-членки на ЕС-25 прилагат свои национални мерки, вероятно ще Ви е необходимо разрешително за работа.

б) Какво ще се случи в края на 2008 г.?

В края на първите две години след присъединяването Комисията ще изготви доклад, въз основа на който Съветът ще преразгледа действието на преходните договорености. Освен това, всяка от държавите-членки на ЕС-25 трябва да уведоми официално Комисията дали възнамерява да продължи да прилага своите национални законодателни мерки в продължение на най-много още три години (в който случай все още ще Ви е необходимо разрешително за работа), или ще прилага условията на законодателството на Общността за пълно свободно движение на работещите (което означава, че можете свободно да работите там).

в) Кога ще мога свободно да работя в държавите-членки на ЕС-25?

---

¹ ЕС-25 означава всички държави-членки, които са част от ЕС към 1 януари 2007 г.: Белгия, Чехия, Дания, Германия, Естония, Гърция, Испания, Франция, Ирландия, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Унгария, Малта, Холандия, Австрия, Полша, Португалия, Словения, Словакия, Финландия, Швеция, Обединеното кралство

По принцип преходните договорености следва да преустановят действието си пет години след присъединяването. Въпреки това, съществува възможност дадена държава-членка на ЕС-25 да поиска от Комисията разрешение да продължи да прилага своите национални мерки в продължение на още две години, но само ако отчита сериозни смущения на трудовия си пазар (или заплаха от такива смущения). Преходните договорености не могат да продължат да бъдат в сила след абсолютния *максимум* от седем години.

г) Ще е необходимо ли разрешение за работа след като се прилага принципа за свободно движение?

След като националните законодателни ограничения отпаднат и започне да се прилага принципът за свободно движение на работещите, на държавите-членки на ЕС-25 не се разрешава да изискват от Вас разрешение за работа *като условие за достъп* до трудовия пазар. Въпреки това, те могат да продължат да издават разрешителни за работа на работещи от България и Румъния, при условие, че те служат *само* за контролни и статистически цели.

д) Могат ли държавите-членки на ЕС-25 отново да наложат ограничения (“предпазна клауза”)?

Ако една държава-членка на ЕС-25 е преустановила прилагането на национални мерки и в нея е в сила пълното свободно движение на работещи съгласно законодателството на Общността, тя може да поиска да ѝ бъде разрешено отново да наложи ограничения, ако изпитва сериозни затруднения с трудовия си пазар, или ако е налице такава заплаха. Комисията трябва да реши какви ограничения могат да бъдат наложени и за какъв период от време. След това всяка държава-членка може да поиска от Съвета да анулира или измени решенията на Комисията и това трябва да се одобри с квалифицирано мнозинство. Въпреки че "предпазни клаузи" фигурират във всеки договор за присъединяване, те никога не са били задействани.

е) Ще бъде ли обект на дискриминация на трудовия пазар?

Дискриминацията на основата на националност е *забранена*. По отношение на достъпа до работа, държавите-членки трябва да дават предимство на работещите от България и Румъния пред тези от трети страни. Някои работни места в обществения сектор могат да бъдат ограничени само за граждани на съответната държава-членка.

ж) Ако не съм работещ, за мен също ли важат ограничения?

Важно е да се отбележи, че тези преходни договорености важат *само* за *работещи* – не за свободното предоставяне на услуги и за правото на свободно установяване, нито за студенти, пенсионери, туристи и т.н. (с известни изключения за предоставящите услуги, които ще бъдат пояснени по-нататък).

3. Какво ще се случи, ако вече работя в една от държавите-членки на ЕС-25?

Ако работите законно в държава-членка на ЕС-25 в деня на присъединяването и имате разрешение за работа или разрешително за 12 месеца или по-дълъг период от време, ще имате директен достъп до трудовия пазар на тази държава-членка, но не и автоматично до трудовите пазари на останалите държави-членки на ЕС-25, които прилагат национални мерки по силата на преходните договорености. Ако заминете за държава-членка на ЕС-25 след датата на присъединяване и имате разрешение да работите в нея за 12 или повече

месеца, Вие ще имате същите права. Но ако доброволно напуснете пазара на труда на приемната държава-членка, ще изгубите правото си на достъп до пазара на труда на тази държава за времето, докато не изтече срока на преходните договорености.

4. Какви са условията, които важат за членовете на семейството ми?

Членовете на семейството на работещ от България или Румъния, който към датата на присъединяване има законен достъп до пазара на труда на държава-членка на ЕС-25 за 12 или повече месеца, имат пряк достъп до пазара на труда на тази държава-членка. Ако семейството се премести да живее при работещия след датата на присъединяване, неговите членове ще имат достъп до пазара на труда на тази държава-членка след като са пребивавали в нея в продължение на 18 месеца или от третата година след присъединяването – в зависимост от това, кой от двата срока изтече по-рано. Понятието "членове на семейството" тук означава съпруг на работещ и техните деца на възраст под 21 години, или децата на тяхна издръжка.

5. Какво означава „възпираща клауза“?

Това означава, че държавите-членки на ЕС-25 не могат да налагат за работещи от България и Румъния ограничения за достъп до трудовия им пазар, които са по-строги от тези, които са били в сила в деня на подписване на Договора за присъединяване – 25 април 2005 година. Така, ако една от държавите-членки на ЕС-25 има квота за работници от България или Румъния, определена с двустранно споразумение, сключено през 2005 г. или по-рано, тя не може да намали тази квота.

6. Ще мога ли да работя в България или Румъния?

Ако сте гражданин на една от държавите-членки на ЕС-25, за Вашето право да се преместите да работите в България или Румъния не важат автоматични ограничения. Все пак, ако Вашата държава-членка налага ограничения за граждани на България или Румъния, тези страни могат да наложат същите ограничения за работещите от Вашата държава-членка. Ако някоя от държавите-членки на ЕС-25 продължи да прилага свои национални мерки, вместо да осигури свободно движение според законодателството на Общността, България може да използва "предпазната клауза", за да наложи ограничения за работещи от Румъния, а Румъния може да използва "предпазната клауза", за да наложи ограничения за работещи от България, ако тези две страни отчитат смущения на своите пазари на труда (вижте т. 2 (д) по-горе).

7. Какво ще се случи, ако работя за фирма, която предоставя услуги в Австрия или Германия?

По отношение на Австрия и Германия съществува специфична "предпазната клауза", по силата на която те могат да ограничат възможността компании със седалище в България и Румъния да предоставят услуги, свързани с временно преместване на работещите. Въпреки това, това важи само за ограничен брой сектори, например за строителството и промишленото почистване, и може да бъде наложено само ако са налице сериозни смущения във въпросните сектори на услугите и само по време на периода, през който Австрия и Германия прилагат национални мерки по силата на преходните договорености. Процедурата е същата, както при основната предпазна клауза, която бе пояснена в т.2 (д) по-горе.

8. Какви социално-осигурителни права ще имам?

Системата на Общността за координация на схемите за социално осигуряване за лица, които пребивават в различни държави на Общността (съдържаща се в Регламенти 1408/71 и 574/72) ще се прилага от деня на присъединяването. Така няма да загубите своите осигурителни вноски и обикновено сте включени в социално осигурителната система на държавата-членка, в която работите.

9. Заключение

Преходните договорености, установени с Договора за присъединяване са сложни, но това е така главно, за да може да има по-голяма гъвкавост при тяхното прилагане. Това затруднява предоставянето на точна информация, тъй като всяка отделна държава-членка на ЕС-25 трябва да вземе решение за достъпа до нейния пазар на труда на граждани от България и Румъния. Уеб-сайтът на системата EURES на Комисията, който дава информация за свободните работни места в държавите-членки, е подходящо място, от което да се започне.

10. Източници на информация

- <http://ec.europa.eu/eures> (търсене на работа)
- <http://ec.europa.eu/youreurope> (информация за преместването в друга държава-членка)
- http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/index_en.htm (координация на схемите за социално осигуряване)
- <http://ec.europa.eu/enlargement/index.htm> (обща информация за разширяването)
- http://ec.europa.eu/europedirect/index_en.htm (общи въпроси за ЕС)
- http://ec.europa.eu/employment_social/legis_en.html (законодателство на Общността)
- http://ec.europa.eu/enlargement/countries/acceding_en.htm (текст на Договора за присъединяване)
- http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2002/com2002_0694en01.pdf (Съобщение на Комисията от 2002 г. за свободното движение)